



Ministerstwo Zdrowia

Departament
Lecznictwa

DLT.405.17.2024.AS/AB.4
Warszawa, 11 marca 2024

Pan
Marcin Stanecki
Dyrektor
Departamentu Prawa Pracy
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Dyrektorze,

w odpowiedzi na otrzymane pisma¹ dotyczące kwestii obliczania dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. „trzynastki”, w związku z usprawiedliwioną nieobecnością wynikającą z honorowego oddawania krwi oraz wniosku dotyczącego zmiany przepisów w tym zakresie Departament Lecznictwa prosi o przyjęcie poniższego.

Wskazać należy, że Departament nie podziela wyrażonej przez Państwa opinii, iż powyższe kwestie powinny być rozważone jedynie w kontekście przepisów dotyczących honorowych dawców krwi, w których ustalać powinno się odpowiednie uprawnienia, tj. przepisów ustawy o publicznej służbie krwi². Pragnę zwrócić uwagę, iż kwestia obliczania dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. „trzynastki”, uregulowana jest rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop³ oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy⁴, które w swoim zakresie merytorycznym należą do kompetencji Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Ustawa o publicznej służbie krwi określa organizację i zadania publicznej służby krwi, zasady oddawania i pobierania krwi i jej składników oraz organizację krwiolecznictwa, w tym uprawnienia przysługujące zasłużonemu honorowemu dawcy krwi i honorowemu dawcy krwi. W odniesieniu do zwolnienia od pracy oraz zwolnienie od wykonywania

¹ Pismo z 13 lutego br., znak: DPP-V.052.16.2024.MŻ oraz pismo z 28 lutego br., znak: DPP-V.0211.22.2024.MŻ.

² Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o publicznej służbie krwi (Dz.U. z 2024 r. poz. 281).

³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz. U. z 1997 r. nr 2 poz. 14, z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 927).

czynności służbowych w dniu, w którym dawca oddaje krew, oraz w dniu następnym, ustawa odsyła jednak do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy⁵. Analogicznie w przypadku uprawnienia dotyczącego zwrotu utraconego zarobku ustawa o publicznej służbie krwi odwołuje się do zasad wynikających z przepisów prawa pracy, a w zakresie uprawnień w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych do ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁶. Przyjęta konstrukcja przepisów prawa wyraźnie wskazuje zatem, że ustawa o publicznej służbie krwi, w zakresie sposobu realizacji uprawnień, odsyła do aktów prawnych właściwych merytorycznie do poszczególnych instytucji systemu ochrony zdrowia lub polityki społecznej. Tym samym rozwiązania szczegółowe dotyczące dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. „trzynastki”, niezależnie od grupy, której dotyczą, powinny być regulowane w odpowiednich aktach prawnych i w zakresie działań właściwych Ministerstw, w tym w ustawie o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej⁷ oraz ww. rozporządzeniach Ministra Pracy i Polityki Socjalnej. W ocenie Departamentu Lecznictwa nie zasadne jest tworzenie przepisów specjalnych, w ramach regulacji merytorycznie niezwiązanych z przedmiotem regulacji, jakim jest dodatkowe wynagrodzenie roczne, które uchylałyby stosowanie przepisów o charakterze ogólnym.

Niezależnie od powyższego, w kontekście uzasadnienia merytorycznego dla wprowadzenia zmian w zakresie obliczania dodatkowego wynagrodzenia rocznego w związku z usprawiedliwioną nieobecnością wynikającą z honorowego oddawania krwi, należy wskazać, że krwiodawstwo w Polsce, podobnie jak w całej Europie, jest honorowe, dobrowolne i nie może ono pociągać za sobą jakiejkolwiek gratyfikacji finansowej. Dlatego też każda decyzja o ewentualnym rozszerzeniu uprawnień przysługujących honorowym dawcom krwi musi zostać podjęta w świetle obowiązujących przepisów prawa zarówno krajowego, jak i europejskiego. Przysługujące na chwilę obecną uprawnienia dla krwiodawców należy zatem rozpatrywać nie w kontekście głównych przesłanek determinujących donację, a dowodów uznania i wdzięczności za oddaną krew i jej składniki. Decyzja o oddaniu krwi powinna wynikać z chęci dzielenia się z innymi, nie zaś z kalkulacji zysków. Doświadczenia wielu krajów wskazują, że pozyskiwana w ramach honorowego krwiodawstwa krew i jej składniki gwarantuje pełne bezpieczeństwo i ochronę zdrowia zarówno dawców, którzy są filarem krwiolecznictwa, jak i biorców krwi. Należy bowiem pamiętać, że biorcami krwi są osoby chore, dlatego niezwykle istotne jest, aby pobudki związane z oddawaniem krwi wynikały z potrzeby serca i były szlachetne oraz świadome. Należy mieć również na uwadze stanowisko prezentowane na posiedzeniu Komisji Komitetu Sterującego ds. Transfuzji Krwi, działającego w ramach Rady Europy, które odbyło się w dniach 3-4 listopada 2016 r., podczas którego dyskutowana była definicja „finansowej korzyści”. W kontekście Konwencji o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej wobec zastosowania biologii i medycyny z dnia 19 listopada 1996 r. „finansowa korzyść” została określona jako zapłata lub korzyść jakiegokolwiek rodzaju oferowana bezpośrednio żywemu dawcy lub rodzinie zmarłego dawcy. Rekompensata nigdy nie powinna wiązać się z donacją, w tym jej końcowym celem lub jakością tego, co zostało oddane. Zwrot poniesionych wydatków, rzeczywistych kosztów może być dokonany, jeżeli dawca może je udowodnić. Kompensacja utraconego zarobku powinna być dokładnie wyliczona, gdyż dawca nie powinien ani finansowo tracić, ani zyskiwać. Tylko w wyjątkowych sytuacjach można dopuścić wprowadzenie rekompensaty o stałej wysokości. Zezwala się na zapłatę dawcom odszkodowania za szkodę związaną z donacją. W promocji dawstwa nadrzędnie należy stosować środki ukierunkowane na altruizm. Z uwagi na powyższe krwiodawcy, w systemie ochrony zdrowia, posiadają określony

⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1632).

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 146).

⁷ Ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1690).

katalog uprawnień, tj. zwolnienie od pracy w dniu donacji i w dniu następnym, zwrot utraconego zarobku na zasadach wynikających z przepisów prawa pracy, zwrot kosztów przejazdu do jednostki organizacyjnej publicznej służby krwi, posiłek regeneracyjny, możliwość odliczenia od podatku dochodowego darowizny w wysokości iloczynu kwoty rekompensaty, bezpłatne zaopatrzenie w leki objęte wykazami do wysokości limitu finansowania, uprawnienia do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej, w tym do leczenia sanatoryjnego oraz usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach. Uprawnienia te należy jednak rozpatrywać nie w kontekście głównych przesłanek determinujących donację, a zwrotu ponoszonych kosztów oraz dowodów uznania i wdzięczności za oddaną krew i jej składniki. Decyzja o oddaniu krwi powinna wynikać zatem z chęci dzielenia się z innymi, nie zaś z kalkulacji zysków. Krew nie jest produktem lecz darem dla drugiego człowieka. Doświadczenia wielu krajów wskazują, że pozyskiwana w ramach honorowego krwiodawstwa krew i jej składniki gwarantują pełne bezpieczeństwo i ochronę zdrowia zarówno dawców krwi, którzy są filarem krwiolecznictwa, jak i jej biorców. Należy bowiem pamiętać, że biorcami krwi są osoby chore, dlatego niezwykle istotne jest, aby pobudki związane z oddawaniem krwi wynikały z potrzeby serca, były szlachetne oraz świadome.

Wprowadzenie zmian w zakresie sposobu obliczania dodatkowego wynagrodzenia rocznego, jedynie w odniesieniu do krwiodawców, zdaje się wykraczać poza ideę honorowego, dobrowolnego i nieodpłatnego dawstwa krwi. Podkreślenia wymaga fakt, iż dodatkowe wynagrodzenie roczne ustala się z uwzględnieniem wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy, z wyłączeniem określonych tytułów, w tym wynagrodzenia za czas innej, niż urlop wypoczynkowy, usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Jednocześnie wyłączenie określonych tytułów przy obliczaniu dodatkowego wynagrodzenia rocznego nie dotyczy jedynie nieobecności w pracy wynikającej z dawstwa krwi i jej składników, ale również wynagrodzenia za czas innych zwolnień od pracy, wynagrodzenia otrzymanego za czas niezdolności do pracy wskutek choroby, urlopu dla poratowania zdrowia oraz zwolnień od pracy, o których mowa w art. 37 i 188 Kodeksu pracy. Wprowadzenie przedmiotowego rozwiązania mogłoby także budzić uzasadnione wątpliwości w świetle konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej, wynikającej z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁸. Powyższe znajduje uzasadnienie w orzecznictwie sądowym⁹ oraz w stanowisku prezentowanym przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej¹⁰.

Z wyrazami szacunku

Michał Dziegielewski
Dyrektor
/dokument podpisany elektronicznie/

⁸ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

⁹ Uchwały Sądu Najwyższego z: 25 lipca 2003 r., sygn. akt III PZP 7/03, OSNP nr 2/2004, poz. 26; 13 grudnia 2005 r., sygn. akt II PZP 9/05, OSNP nr 7-8/2006, poz. 109; 7 lipca 2011 r., sygn. akt III PZP 3/11, OSNP nr 1-2/2012, poz. 3.

¹⁰ Stanowisko Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 sierpnia 2016 r. (K8INT4990/16) pod adresem: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=69F7CA87> oraz w piśmie MRPiPS z dnia 29 stycznia 2024 r., znak: DPP-V.052.12.2024.MŻ.